

ТРАДИЦІЙНА СІМ'Я ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ СЕКСУАЛЬНО-ШЛЮБНИХ СТОСУНКІВ В УЯВЛЕННЯХ МОЛОДІ

П. Д. Фролов, Ю. П. Фролова, м. Київ

Проаналізовано особливості сприйняття молоддю традиційного шлюбу на тлі нових моделей стосунків чоловіка і жінки. Наведено дані статистики про поширеність нових практик у сфері сімейно-шлюбних і сексуальних відносин. Показано, що укоріненню нових практик у цій сфері сприяють соціально-економічні зміни, а також лібералізація суспільної моралі, ціннісно-сміслові трансформації громадської думки. Констатується неоднозначність оцінювання вченими змін, що відбуваються: одні кажуть про крах традиційної сім'ї і шлюбу, інші – про їх поступову трансформацію. Наведено результати емпіричного (за допомогою техніки репертуарних ґраток) дослідження уявлень студентської молоді про 13 найбільш часто згадуваних у науковій літературі форм сексуально-шлюбних відносин. Представлено виявлений методом тріад список характеристик (дескрипторів), за допомогою яких молоді люди описують та оцінюють ті чи інші сексуально-шлюбні відносини. На основі результатів факторного аналізу побудовано шестипроменеву модель уявлень про традиційні та альтернативні форми сім'ї і сексуально-шлюбних відносин. Показано, що імідж традиційного шлюбу сьогодні однозначно падає; виявлено, які форми сексуально-шлюбних відносин є його найближчими конкурентами.

Ключові слова: форми сексуально-шлюбних відносин, традиційна сім'я, соціальні уявлення, молодь.

Проблема. У сучасному світі форми стосунків між статями досить швидко урізноманітнюються. Усе більше людей вважають за краще не поспішати брати шлюб або й зовсім відмовляються від подружнього життя в його традиційній формі. Підвищується готовність молодих людей у своєму власному житті шукати альтернативні форми його устрою. Проте еволюціонують не тільки форми інтимного життя – трансформується також і ставлення до них. На сьогоднішній день у розвинених суспільствах практично не залишилося зовнішніх обмежень, які могли б стримувати внутрішній тиск людських бажань. Сьогодні практично зникає прив'язаність до одного партнера у зв'язку з труднощами в пошуку іншого. Можливість одного з батьків виростити дитину без допомоги іншого теж уже не є проблемою. Можна контролювати виникнення вагітності і самим визначати, скільки дітей має бути в сім'ї. Побутові проблеми вирішуються сучасною побутовою технікою, розвинутою сферою послуг. Можна не звертати уваги на громадську думку та постулати релігії. У разі розвалу сім'ї спільний бізнес і майно можна розділити. Повної матеріаль-

ної залежності однієї людини від іншої вже немає або ж вона послаблена [5]. Виникнення нових моделей взаємин чоловіка і жінки стає підставкою для того, аби заявити про крах інституту традиційного шлюбу та сім'ї. Чи збережеться традиційний шлюб багато в чому залежить від того, як він виглядатиме на тлі інших форм стосунків між статями.

Мета статті: з'ясувати особливості уявлень молоді щодо традиційного шлюбу порівняно з іншими формами стосунків між статями.

Як уже зазначалося, моделі сім'ї в сучасній Україні з часом урізноманітнюються. Хоч основною формою постійного сексуального партнерства в Україні залишається зареєстрований шлюб, частка людей, що віддають перевагу спільному проживанню без реєстрації шлюбу, зростає. За даними вибіркового соціально-демографічного дослідження “Сім'я і діти” (квітень 2008 р.), близько 10 % осіб дітородного віку (15–49 років), що перебувають у шлюбі, юридично не зареєстрували свої шлюбні відносини, проте серед молоді ця частка ще вища: 31,4 % одружених чоловіків у віці 15–24 років і 18,8 % заміжніх жінок цього віку [1, С. 146]. Згідно з результатами соціологічного дослідження “Трансформація ціннісних орієнтацій сучасної молоді України за роки незалежності”, проведеного Українським інститутом соціальних досліджень імені Олександра Яременка в листопаді-грудні 2011 р., в Україні збільшується кількість незареєстрованих шлюбів та позашлюбних дітей. Якщо у 1996 р. жили в офіційно незареєстрованому шлюбі 3,2 %, то у 2006 р. – 6,2 %, а у 2011 р. – 8,8 % опитаних. Кількість позашлюбних дітей зросла з 11,2 % у 1990 р. до 21,2 % на кінець 2011 р. Як зауважила голова правління УІСД Ольга Балакірева, це є загальноєвропейською практикою. Так, у ЄС в 1990-му було 17,4% позашлюбних дітей, а зараз – 37,4 %. І це усереднений показник. У Данії, наприклад, 54 % дітей народжуються поза шлюбом. Винятком є хіба що Греція, де цей показник також зріс, але з 2,2 % до 6,6 % [1]. Ця тенденція свідчить про зниження цінності подружжя та поширення “матріархатного” типу сімейних взаємин, за якого не тільки обов'язки, а й відповідальність за сім'ю лягає на жінку. У такій ситуації деякі жінки бачать більше переваг у “самотньому материнстві”, розглядаючи чоловіка в сім'ї як “додатковий тягар”, без якого легше прожити.

Зростає кількість сімей у повторному шлюбі з дітьми від попередніх шлюбів та бездітних. Багато молодих людей перед офіційною реєстрацією обирають пробний (консесуальний) шлюб як випробувальний етап. Чимало людей віком до 25 років, що ніколи не перебували в шлюбі, не налаштовані на подружнє життя взагалі, і це дає змогу прогнозувати можливе зниження загального рівня шлюбності в майбутньому. Нетривалість сімейного життя в багатьох випадках веде до так званих серійних шлюбів. Є люди, які одружувалися три, чотири, п'ять і більше разів, при

цьому жодного разу не переживши вдівства. Найбільш екстремальним можна назвати таке явище, як одностатеві фактичні шлюби [2]. Однак така сучасна форма сім'ї в Україні не поширена: тільки 2 % чоловіків і 1 % жінок визнали, що партнер, з яким їх пов'язують постійні інтимні стосунки, однієї з ними статі [3, с. 122]. Дистанційний і гостьовий шлюби також не типові для України: зі своїм партнером окремо живуть лише 0,3 % тих, хто офіційно перебуває у шлюбі, а тих, хто більшу частину часу живе окремо, іноді разом – усього близько одного відсотка.

Утвердженню нових практик у сфері сімейно-шлюбних та сексуальних стосунків сприяють і лібералізація суспільної моралі, і ціннісно-сміслові трансформації громадської думки. Так, за даними телефонного опитування, проведеного Інститутом Горшеніна у 2010 р., 53,5 % українців позитивно ставляться до дошлюбних статевих відносин. Негативне ставлення до цього явища висловили більше третини респондентів – 38,4 %. Вагалися з відповіддю на це питання 8,1 % опитаних. Велика частина респондентів – 65,6 % – позитивно ставиться до цивільного шлюбу. Негативне ставлення до цього явища висловили 31,9 % респондентів. Не змогли відповісти на це питання 2,5 % опитаних [4].

Процеси модернізації сім'ї пришвидшуються й через соціально-економічні зміни в державі. Зниження рівня життя, викликане зменшенням реальних доходів в умовах затяжної економічної кризи, звуженням їх джерел, зростанням рівня безробіття, відсутністю постійних доходів навіть в умовах повної зайнятості, призвело до падіння народжуваності, скорочення числа шлюбів і збільшення розлучень, поширення ідеалу одностатівної сім'ї, невиконання сім'єю своїх функцій, послаблення родинних зв'язків, а також поширення різних девіантних форм сімейної поведінки. Соціально-економічна криза змусила сім'ю піти на численні жертви. Основними стратегіями стали економія в усьому і пошук додаткового заробітку.

Отже, можна констатувати, що модернізаційні процеси в Україні змінили соціальну структуру українського суспільства і зумовили переоцінку традиційних цінностей, зміну орієнтирів, зміну ціннісних орієнтацій і мотивації поведінки людей, у тому числі і в сімейній сфері. Наслідком цього стала трансформація шлюбно-сімейних відносин, їх плюралізація і поширення нових, раніше не типових для українського суспільства, форм шлюбного партнерства. Усе це дає підстави стверджувати, що нетрадиційні форми сім'ї та шлюбних стосунків дедалі успішніше конкурують з традиційно-патріархальною сім'єю.

Поява та поширення альтернативних форм сім'ї та шлюбу оцінюються науковцями неоднозначно. На думку одних, розмови про появу принципово нових форм цих інститутів є скоріше “міфами” засобів масо-

вої інформації і доцільніше говорити про поступову трансформацію сім'ї та шлюбу. Інші наполягають на якісних відмінностях нових форм стосунків і говорять про крах традиційної сім'ї та поступову інституціоналізацію альтернативних форм стосунків.

Традиційні форми сім'ї та шлюбу мають тривалу історію досліджень у психології та соціології, проте дослідження, які стосуються образу традиційної сім'ї, з'явилися лише останнім часом. Зокрема, вивчалися уявлення про майбутню сім'ю, бажаний розподіл ролей у сім'ї, допустимість дошлюбних сексуальних відносин, гендерні та вікові відмінності щодо таких уявлень, аналізувалася психологічна готовність до шлюбу тощо. Окрім традиційної сім'ї, у сучасному науковому дискурсі все частіше обговорюють і так звані альтернативні її форми. Зазвичай ці форми аналізують з погляду їх поширеності, особливостей функціонування тощо. Натомість образи альтернативних форм сексуально-шлюбних стосунків досі не вивчалися. З огляду на це ми вирішили дослідити уявлення молоді про традиційний шлюб та альтернативні форми сексуально-шлюбних стосунків.

Огляд наявної наукової літератури дав змогу виокремити 13 альтернативних форм сексуально-шлюбних стосунків: традиційний шлюб, цивільний шлюб, пробний шлюб, гостьовий шлюб, одностатевий шлюб, полігамний шлюб, асексуальний шлюб, свідомо бездітний шлюб, відкритий шлюб, свінгерство, груповий шлюб, віртуальний шлюб, одинаки.

Щоб з'ясувати перелік характеристик (дескрипторів), за допомогою яких молоді люди описують та оцінюють ті чи ті сексуально-шлюбні стосунки, було використано метод тріад. Для цього кожному із 13 форм сексуально-шлюбних стосунків було виписано на окрему картку. Картки пред'являлися респондентам групами, по три штуки. Респондент мав розкласти їх на дві купки таким чином, щоб дві картки з найбільш схожими між собою стосунками опинилися разом. Після цього його просили назвати характеристики, які послужили підставою для об'єднання стосунків в одну групу, а також назвати характеристики, за якими третя картка відрізнялася від двох інших. Відповіді респондентів під час цього індивідуального інтерв'ю записувалися. Кожне інтерв'ю тривало від 10 до 20 хвилин. Після узагальнення отриманих відповідей було складено список із 21 судження про шлюб і відносини. Наводимо їх нижче:

1. Орієнтує партнерів на тривалі стосунки – Орієнтує партнерів на тимчасові стосунки.
2. Зручний насамперед для егоїстів – Передбачає взаємодопомогу, взаємну відповідальність.
3. Основою стосунків є пристрасть, романтичні почуття – Основою стосунків є тверезий розрахунок та прагматизм.

4. Створює сприятливі умови для якнайповнішого утвердження індивідуальності та самореалізації щонайменше для одного з партнерів – Певним чином обмежує права та свободи партнера (партнерів).

5. Полегшує вирішення побутових (майнових) проблем, а то й зовсім звільняє партнерів від необхідності їх вирішення – Ставить партнерів перед необхідністю вирішувати побутові та матеріально-фінансові проблеми.

6. Почуття та стосунки є життєздатними лише за умови постійного підтримання безпосередніх контактів – Почуття та стосунки не обов'язково потребують наявності поруч реального партнера.

7. Принцип рівноправ'я порушується на користь однієї із сторін – Партнери мають рівні права та обов'язки.

8. Ґрунтується на взаємній довірі – Не потребує довіри одне до одного.

9. Може існувати лише за наявності любові, щирості, взаєморозуміння – Можливий лише за умови певної байдужості одне до одного.

10. Моральний – Аморальний.

11. Набуватиме популярності – Поступово зникне.

12. Загрожує одноманітністю – Дає змогу отримувати максимум нових вражень.

13. Створює передумови для найбільш гармонічних стосунків – Дисгармонізує стосунки, робить їх проблемними, а то й зовсім руйнує.

14. Породжує відчуття нестабільності, умовності, тимчасовості, ризикованості – Надає відчуття спокою, захищеності, завершеності, стабільності.

15. Здатний зробити людину щасливою – Рано чи пізно робить людину нещасною.

16. Прийнятний переважно для чоловіків – Прийнятний переважно для жінок.

17. Унеможлиблює народження та (або) виховання дітей – Сприятливий для народження та (або) виховання дітей.

18. Орієнтований переважно на духовний зв'язок – Перевага надається сексуальній стороні відносин.

19. Дає змогу задовольняти будь-які сексуальні фантазії – Накладає на сексуальні стосунки певні обмеження й табу.

20. Створює велику кількість матеріальних та господарсько-побутових проблем – Дає змогу ефективно вирішувати матеріальні та господарсько-побутові проблеми.

21. За певних умов може мати сенс – Не може бути виправданий з будь-якої точки зору.

Після того як список був готовий, було складено репертуарну гратку. Вона являє собою таблицю, де наведено 13 форм сексуально-шлюбних стосунків та перелік із 21 біполярного судження. Респондентам пропонувалося оцінити ступінь наближеності запропонованих форм стосунків до лівого чи правого полюса кожного із суджень за допомогою семибальної шкали, значення якої варіювали від -3 до $+3$. Заповнення гратки респондентами здійснювалося у формі індивідуального інтерв'ю, яке проводилося на території респондента. Загалом було проведено 49 індивідуальних інтерв'ю. Час заповнення гратки в середньому становив 40- 60 хвилин, адже необхідно було виставити 273 оцінки.

Обробка даних, отриманих за допомогою репертуарних граток, здійснювалася методом факторного аналізу. Перед його початком було проведено їх нормалізацію. Відтак виділилися 6 факторів, які пояснюють понад 93 % дисперсії. Першим, найбільш суб'єктивно значущим, критерієм оцінювання найбільш поширених на сьогодні сімейних та сексуально-шлюбних стосунків є фактор, який ми інтерпретували як ступінь гармонійності – проблемності стосунків. На нього припадає 46,4 % дисперсії. Зміст шкал, які утворили цей фактор, свідчить, що стосунки оцінюються як гармонійні тоді, коли вони ґрунтуються на моральних цінностях, взаємній довірі, любові, щирості і взаєморозумінні, коли вони здатні зробити людину щасливою. Натомість підставами для оцінювання стосунків як проблемних були: спричинення ними великої кількості матеріальних та господарсько-побутових проблем; відчуття нестабільності, умовності, тимчасовості, ризикованості; орієнтація на пошук максимуму нових вражень, байдужість партнерів одне до одного.

Другий фактор пояснює 14,9 % дисперсії і стосується оцінки зорієнтованості стосунків передусім на духовний чи сексуальний їх бік. Ця орієнтація досить тісно пов'язана з репродуктивною функцією стосунків, а також з оцінюванням можливості задовольняти сексуальні фантазії, отримувати нові враження.

Третій фактор був інтерпретований як оцінка ступеня альтруїстичності – егоїстичності стосунків. На нього припадає майже 12 % дисперсії. На одному полюсі цього фактору опинилися такі дескриптори: “орієнтує партнерів на тривалі стосунки”, “постійна підтримка безпосередніх контактів”, “наявність любові, щирості, взаєморозуміння, взаємної довіри”, “взаємодопомога, взаємна відповідальність”, на другому – “зручний насамперед для егоїстів”, “звільняє від необхідності вирішення побутових проблем”, “створює сприятливі умови для якнайповнішого утвердження індивідуальності та самореалізації”.

Оцінка того, чи набуватимуть стосунки популярності, стала четвертим критерієм. За його допомогою респонденти намагаються спрогнозу-

вати ступінь перспективності, “життєздатності” як традиційних, так і альтернативних форм сім’ї та сексуально-шлюбних стосунків. Назву цьому фактору, що пояснює 8,4 % дисперсії, дала шкала “набуватиме популярності – поступово зникне”. Цікаво, що оцінка життєздатності тих чи тих форм сім’ї та сексуально-шлюбних стосунків виявилася тісно пов’язаною з дотриманням принципу рівноправності партнерів.

П’ятий фактор був інтерпретований як “романтична любов – егоїстичний розрахунок”. На цей фактор припадає 6,4 % дисперсії. За його допомогою здійснюється оцінювання тих засад, на яких ґрунтуються стосунки. Насамперед ідеться про насиченість стосунків пристрастю, романтичними почуттями, любов’ю або ж, навпаки, тверезим розрахунком і прагматизмом, егоїстичним прагненням вирішити власні проблеми за рахунок партнера. Помітно менша суб’єктивна значущість романтичної любові як критерію оцінювання форм сім’ї та сексуально-шлюбних стосунків порівняно з іншими не може не привернути уваги, адже зазвичай поняття “шлюб”, “сім’я” і “любов” пов’язані між собою дуже тісно. На нашу думку, суб’єктивна значущість романтичної любові як оціночного критерію стосунків виявилася відносно невисокою через її протиставлення прагматичному розрахунку. Адже соціологічні опитування свідчать, що матеріальний зиск як основа стосунків заперечується переважно більшістю респондентів. Що ж до любові, то судження, які містили це поняття, з доволі високими факторними навантаженнями увійшли до змісту першого, найбільш суб’єктивно значущого, фактору. Перелік суджень, з яких він складається, свідчить, що для опитаних наявність романтичної любові є лише однією з умов гармонійності стосунків.

Останній, шостий, інтерпретований нами фактор вказує на гендерні розбіжності в оцінках стосунків. За його допомогою опитувані намагаються з’ясувати, для кого передусім прийнятні ті чи ті форми шлюбу, сім’ї, стосунків – для чоловіків або ж для жінок. На цей фактор припадає фактично 5% поясненої дисперсії. Привертає увагу те, що стосунки, прийнятні переважно для чоловіків, асоціюються у респондентів з егоїзмом, бездітністю, можливістю отримувати максимум нових вражень.

Створена в результаті факторного аналізу шестипроменева модель уявлень про традиційні та альтернативні форми сім’ї та сексуально-шлюбних стосунків дала можливість з’ясувати найбільш істотні відмінності між ними. Для цього було вираховано середній бал для кожного з виділених факторів щодо всіх 13 форм стосунків, визначених нами для порівняння.

Найбільш гармонійними респонденти вважають традиційний та цивільний шлюби, найпроблемнішими – свінгерство та відкритий шлюб. Орієнтація на духовні стосунки приписується респондентами асексуаль-

ному та віртуальному шлюбом, сексуальні стосунки вважаються провідними для свінгерів та прихильників відкритих шлюбів.

Зручними насамперед для егоїстів видаються моделі стосунків, що їх вибудовують із своїми партнерами прихильники самотності (одинаки) та віртуальних шлюбів. Найбільш альтруїстичним, таким, що передбачає певне обмеження власних прав і свобод, а також взаємодопомогу, взаємну відповідальність, спільне вирішення різноманітних життєвих проблем, виглядає традиційний шлюб і дещо меншою мірою – цивільний.

Імідж стосунків, що дедалі більше набуватимуть популярності, мають передусім цивільний і пробний шлюби, а от полігамний оцінюється як такий, що з часом має зникнути. Доволі високі шанси з погляду зростання популярності, на думку респондентів, мають свідомо бездітні, одностатеві та відкриті шлюби. Уявлення щодо майбутнього традиційного шлюбу є суперечливо-невизначеними. Проте молодь не виключає, що ця форма має певні шанси для набуття популярності, хоча й не такі великі.

Формою стосунків, в основі яких лежать романтичні почуття, пристрасть, вважають насамперед традиційний шлюб. Помітно поступаються йому за цим параметром цивільний і пробний шлюби. Корисливий розрахунок, егоїстичний прагматизм приписуються насамперед стосункам, що їх будують одинаки, та віртуальним шлюбом.

Прийнятними передусім для чоловіків респонденти найчастіше вважають відкритий, віртуальний, свідомо бездітний шлюби, а також стосунки, що їх будують одинаки. Прийнятним передусім для жінок вважають традиційний шлюб.

Для виявлення форм стосунків, образи яких в уявленнях респондентів є найбільш схожими, було застосовано кластерний аналіз. Аналізувалися 13 форм сімейно-шлюбних стосунків за шістьма виокремленими факторами (рис.).

Найбільш схожими виявилися уявлення молоді про цивільний і пробний шлюби. Традиційний та одностатевий шлюби певною мірою порівнювалися із цивільним та пробним. Свінгерство, відкритий та груповий шлюби увійшли до другої групи; до неї тяжіли й прихильники віртуальних та гостьових шлюбів і ті особи, що свідомо обирають самотність, не відмовляючись при цьому від сексу та можливості мати дітей, а також свідомо бездітні. Уявлення про полігамний та асексуальний шлюби виявилися найбільш відмінними від усіх інших.

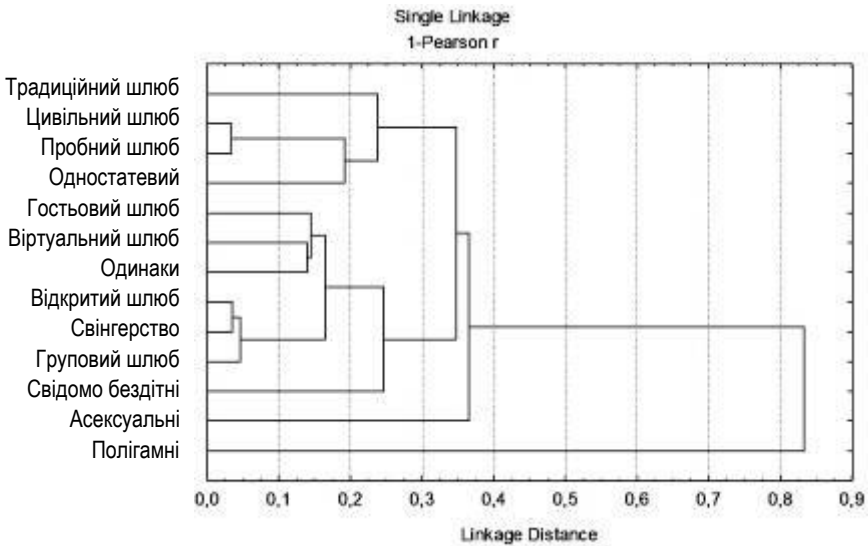

Рис. Ступінь подібності уявлень про основні форми сімейно-шлюбних стосунків за виокремленими факторами

Висновки

1. Пліуралізація форм сімейного життя надає можливість сучасним чоловікам і жінкам обирати в межах доступних варіантів ту модель стосунків, яка найкраще пристосована до їхніх особистих інтересів і прагнень. Індивіди і сім'ї стають усе більш вільними у виборі стилю життя, сценаріїв розвитку власної сім'ї. Разом з тим означена ситуація вибору далеко не завжди є природною та вільною. Соціально-економічні реформи останніх років роблять її значною мірою вимушеною, штучною.

2. Попри те, що традиційний шлюб за більшістю параметрів залишається значно привабливішим за інші форми стосунків між статями, у нього є чимало конкурентів, які випереджають його за цілою низкою важливих для молоді параметрів. Найбільшу конкуренцію традиційному шлюбу створюють цивільний, одностатевий та пробний шлюби, оскільки вони видаються молодим людям досить схожими на нього.

3. Хоча молодь більш оптимістично, ніж дорослі, оцінює шанси традиційного шлюбу щодо збереження популярності, його імідж, однак, однозначно падає.

4. Творення привабливого образу суспільно бажаних форм стосунків (найпоширенішою формою яких і досі лишається традиційний шлюб) має ґрунтуватися на результатах моніторингу громадської думки та ЗМК. Уявлення молоді про шлюб та сім'ю слід розглядати як своєрідну основу вироблення стратегії формування їх іміджу.

Література

1. Каждый пятый украинский ребенок рожден вне брака. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://podrobnosti.ua/society/2011/12/16/810013.html>
2. Карцева Л. В. Модель семьи в условиях трансформации российского общества / Л. В. Карцева // Социс. Социологические исследования. – 2003. – № 7. – С. 92–100.
3. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. – К. : Основа-Принт, 2009. – 248 с.
4. Украинцы – за разврат, но высокоморальный, двуполой и без наркотиков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://mycityyua.com/news/country/2010/12/24/160908.html>
5. Шлюб, сім'я та дитородні орієнтації в Україні : монографія / Е. М. Лібанова [та ін.] ; Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, Укр. центр соц. реформ. – К. : АДЕФ-Україна, 2008. – 256 с.

References

1. Kazhdyu pyatyy ukrainiyskiy rebenok rozhden vne braka [Every fifth Ukrainian child was born out of wedlock] (2011), <http://podrobnosti.ua/society/2011/12/16/810013.html>
2. Kartseva, L. V. (2003). Model sem'i v usloviyakh transformatsii rossiyskogo obshchestva [Family model in the conditions of the Russian society transformation]. *Sotsis. Sotsiologicheskiye issledovaniya* [Socis. Sociological studies], 7, 92–100 (rus).
3. *Simya ta simeyni vidnosyny v Ukraini: suchasnyi stan i tendentsii rozvytku* [Family and family relations in Ukraine: modert state and trends of development] (2009). Kyiv: Osnova-Print (ukr).
4. Ukraintsy – za razvrat, no vysokomoralnyy, dvupolye i bez narkotikov [The Ukrainians choose lechery but high moral lechery, bisexuality and no drugs] (2010), <http://mycityyua.com/news/country/2010/12/24/160908.html>
5. Libanova, E. M. and other. *Shliub, simia ta ditorodni orientatsii v Ukraini* [Marriage, family and reproductive orientations] (2008). Kyiv: ADEF-Ukraine (ukr).

Фролов П. Д., Фролова Ю. П. Традиционная семья и альтернативные формы сексуально-брачных отношений в представлениях молодежи

Проанализированы особенности восприятия молодежью традиционного брака на фоне новых моделей взаимоотношений мужчины и женщины. Приведены данные статистики о распространенности новых практик в сфере семейно-брачных и сексуальных отношений. Показано, что укоренению новых практик в этой сфере способствуют социально-экономические изменения, а также либерализация

зация общественной морали, ценностно-смысловые трансформации общественного мнения. Констатируется неоднозначность оценивания учеными происходящих изменений: одни говорят о крахе традиционной семьи и брака, другие – об их постепенной трансформации. Приведены результаты эмпирического (с помощью техники репертуарных решеток) исследования представлений студенческой молодежи о 13 наиболее часто упоминаемых в научной литературе формах сексуально-брачных отношений. Представлен выявленный методом триад список характеристик (дескрипторов), с помощью которых молодые люди описывают и оценивают те или иные сексуально-брачные отношения. На основе результатов факторного анализа построена шестилучевая модель представлений о традиционных и альтернативных формах семьи и сексуально-брачных отношений. Показано, что имидж традиционного брака сегодня определенно падает; установлено, какие формы сексуально-брачных отношений являются ближайшими конкурентами.

Ключевые слова: формы сексуально-брачных отношений, традиционная семья, социальные представления, молодежь.

Frolov P. D., Frolova Yu. P. Traditional family and alternative forms of sexual and marital relations in youth representations

The article deals with the peculiarities of youth perception of the traditional marriage against new models of male-female relationship. Statistics on the outspread of new practices in family, marital and sexual relations are presented. Anchoring of the new practices in this sphere is attributed to the current social and economic changes, social moral liberation, as well as value and semantic transformations of the public opinion. Ambiguity of scientific views on the present day changes is stated: some scientists speak about the ruin of the traditional family and marriage, others emphasize their gradual transformation. The authors present the outcomes of the empirical study (based on the repertory grid technique) focused on the student representation of the thirteen forms of sexual and marital relations most frequently mentioned in the scientific literature. Application of the triad technique allowed identification of a list of characteristics (descriptors) with the help of which young people describe and evaluate certain types of sexual and marital relations. On the basis of the factor analysis a 6-beam model of the representations of the traditional and the alternative forms of family as well as sexual and marital relations has been constructed. The conclusion is made that the image of the traditional marriage as compared to its closest competitors, identified by the authors as well, is undoubtedly degrading.

Key words: forms of sexual and marital relations, traditional family, social representations, youth.